

Zera Berach inst.
In memory of Hatzadik
Rabbi S.B. Lieberman Zt"l
Pob 2093 Tsfat ISRAEL

מוסדות זרע ברך על שם הגה"צ
רבי שמחה בונים ליברמן זצוק"ל
ת"ד 2093 צפת עיה"ק

שבילין דאורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פר' נח תשע"ט

פרשת נח בענין בנין המזבח לשמה

ויבן נח מזבח לה' (ח, כ)

איתא במשנה בזבחים (קח.) דעת ר' יוסי שאין המעלה קרבן בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח, דהיינו שיעשה מזבח בחוץ ויעלה עליו, ובגמ' שם (ע"ב) יליף לה מדכתיב ויבן נח מזבח לה', דאף במת יחיד שהיא בחוץ בעי מזבת, ואינו חייב אם העלה על סלע או אבן, וברש"י במשנה כתב דאינו חייב עד שיבנה מזבח לשם כך ויעלה עליו.

ובספר מקדש דוד (קדשים ריש סי' א ד"ה והנה בההיא דר"ה) כתב דמשמע מרש"י דבנין המזבח בעי לשמה, לשם הקרבה עליו, ועל פי זה כתב דאף לדעות הראשונים (רש"י ותוס' סוכה מא. ותוס' בשבועות טו: בשם מדרש תנחומא, ועוד) דבית המקדש שלעתיד לבא ירד בנוי ומשוכלל מן השמים, מ"מ במזבח אי אפשר לומר שירד בנוי מן השמים דהרי צריך עשיה דבנין המזבח לשמה, וליכא ע"ש.

ויש לדון בדבריו, דהא גם בנין בית המקדש בעי לשמה, וכמו שכתב רש"י (פר' תרומה כה, ח) ועשו לי מקדש, ועשו לשמי בית קדושה (ועיין ברמב"ם ריש הל' בית הבחירה דמפסוק זה למדנו למצות בנין בית המקדש) ומ"מ ירד בנוי ומשוכלל מן השמים, הרי דאין בזה חשש חסרון דלשמה.

ועוד הרי כתב הרמב"ם (שם ה"כ) אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש (ומקורו מתוספתא מגילה פ"ב ה"י). ועם כל זאת מבואר ברש"י (פר' תרומה כה, לא ומקורו ממדרש תנחומא בהעלותך אות ג) שנתקשה משה בעשיית המנורה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאש והיא נעשית מאליה, ולא חששו בזה לחסרון דלשמה.

וכן מצינו עוד במדרש (שיר השירים ריש פרשה א אות ה) שדרשו הכתוב (מלכים א ו, ז) והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה, מאליו היה נבנה, שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנה על גבי הדימוס.

אלא ודאי נראה דלא נאמר דין עשיה לשמה אלא בעשיית בשר ודם, אבל בנעשה בידי שמים לא שייך בזה חסרון דלא לשמה, אדרבה עדיף הוא במעלה שנעשה על ידי שמים ואין לך לשמה גדול מזה.

פאר הלבנון ח"ב סימן יב אות יא

1

הוקדש לע"נ הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לע"נ חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
לע"נ שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פר' נח תשע"ט

בענין המאבד עצמו לדעת מפני היסורין

ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו' (ט,ה)

וברש"י אע"פ שהתרתי לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו, לנפשותכם, אף החונק עצמו אע"פ שלא יצא ממנו דם.

ובמדרש רבה (לד, יג) אך [את דמכם לנפשותיכם אדרוש] להביא את החונק עצמו, יכול כשאל (שהפיל עצמו על החרב קודם שיהרגוהו פלשתים) תלמוד לומר אך. כלומר דבמעשה דשאל אין בזה משום מאבד עצמו לדעת.

והנה במעשה דשאל כתיב (שמואל א לא, ד) ויאמר שאול לנושא כליו שלוף חרבך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרוני והתעללו בי, ולא אבה נושא כליו וגו' ויקח שאול את החרב ויפול עליה, וכתב הרד"ק שם ולא חטא שאול בהרגו עצמו ואע"פ שכתוב אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכו', אעפ"כ לא חטא לפי שהיה יודע שאול כי סופו למות במלחמה כי כן אמר לו שמואל, ועוד כי ראה כי מצאוהו המורים אנשים בקשת ולא היה יכול להמלט מידם, טוב היה שיהרוג עצמו ולא יתעללו בו הערלים, וכן אמרו רז"ל אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, יכול כשאל, ת"ל אך.

והנה לפי הפשט השני שכתב שהרג עצמו כדי שלא יתעללו בו (וכן ברלב"ג שם כתב שהיה ירא שימיתוהו באכזריות גדול ולזה בחר שימות ביד אוהביו) נמצא שמי שמאבד עצמו מפני שירא מן היסורים אין בזה משום מאבד עצמו לדעת.

ועיין בתורת האדם לרמב"ן (ענין ההספד עמ' פד) שכתב רז"ל, וכן מצינו בגדול שאבד עצמו מפני האונס כגון שאול מלך ישראל שאבד עצמו אלא שהיה איבוד מותר לו, כדאמרין בבראשית רבה אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש, מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם, יכול אפילו נרדף כשאל, ת"ל אך, לפיכך לא היה בכלל מאבד עצמו לדעת. וכעין זה הוא לשון הרא"ש במועד קטן (פ"ג ס"י צד) וכן מצאנו בגדול שאיבד עצמו לדעת מחמת שמפקירין אותו כגון שאול מלך ישראל (והמשיך כלשון הרמב"ן, ועיין ברבינו ירוחם חלק חוה נתיב כח חלק שני דף רלד טור ג שהעתיק לשון הרמב"ן וכן גדול שמאבד עצמו לדעת מחמת אונס שמפחידין אותו), וע"ע בשו"ע יו"ד (סי' שמ"ה ס"ג) שכתב וכן גדול המאבד עצמו לדעת והוא אנוס כשאל המלך אין מונעין ממנו כל דבר, וכתב הש"ך (סק"ן) כשאל המלך שהרג את עצמו לפי שראה שהפלשתים יעשו בו כרצונם ויהרגוהו, ומשמע מלשונם שמותר לאבד עצמו לדעת מפני היסורים.

2

הוקדש לעיני הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לעיני חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
לעיני שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פר' נח תשע"ט

והנה איתא בעבודה זרה (יח.) בשעה ששרפו את ר' חנינא בן תרדיון אמרו לו תלמידיו פתח פיך ותכנס בך האש, אמר להם מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו, אמר לו קלצטונירי (הממונה עליו לשרפו) רבי אם אני מרבה שלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך (כדי שימות מהרה) אתה מביאני לחיי העולם הבא אמר לו הן וכו', מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו יצאה נשמתו במהרה, אף הוא קפץ ונפל לתוך האור, יצאה בת קול ואמרה ר' חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא. ולכאורה צ"ע הא כשם שר' חנינא בן תרדיון לא רצה לחבול בעצמו ולקרב מיתתו משום שיש איסור בדבר, א"כ כיצד התיר לממונה עליו לקרב מיתתו, ועוד שזכה בשביל זה לחיי עולם הבא, ונראה דצריך לומר דמעיקר הדין כיון שכבר היו יסוריו גדולים והיה סופו למיתה ע"י שריפה זו אין בזה משום חובל בעצמו, אלא דר' חנינא בן תרדיון נהג בעצמו מדת חסידות בזה אף שהיה מותר לו, וכן משמע מלשונו שאמר **מוטב** שיטלנה מי שנתנה ולא אמר בלשון איסור שאסור לחבול בעצמו, ועיין בעיין יעקב על העין יעקב שם.

ועיין בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שכו אות ג) דחזינן מהך עובדא דר' חנינא בן תרדיון דאע"פ שהיה מיצר מאד ומיתתו טוב לו מחייו, שהרי הממונה שקירב מיתתו זכה לחיי העולם הבא, מ"מ הוא עצמו לא פתח פיו שיכנס בו האש, ואמר מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבול הוא בעצמו, ומוכח דאפילו מי שצר לו ביותר מ"מ רוצח הוא ומת ברשעו, ומכאן נזדיין ספר בשמים ראש סי' שמה (שכתב שמי שמאבד עצמו לדעת מחמת רוב צרותיו ודאגת יסורין לא חשיב מאבד עצמו לדעת והביא ראיה ממעשה דשאלו).

ודבריו צל"ע, דאם המאבד עצמו לדעת מחמת יסורין שצר לו ביותר חשיב רוצח עצמו, א"כ מדוע הסכים ר' חנינא בן תרדיון שימהר הממונה מיתתו, הרי כשם שעל עצמו יש איסור כך עליו יש איסור, ומדוע זכה לחיי העולם הבא בשביל זה, ועוד צ"ע שלא עמד בזה לבאר לשונות הראשונים הנ"ל וכן לשון הש"ך דמשמע מפשטות לשונם דשאלו הרג עצמו מחשש שיתעללו בו הערלים, וצ"ע, ועיין שו"ת בית אפרים (יו"ד סי' עו ד"ה ועוד י"ל).

בשבילי המלך סימן יא אות כא הערה פט-צא

3

הוקדש לע"י הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
 נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לע"י חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
 לע"י שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשביעי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פר' נח תשע"ט

מנין היה אוכל לנח ובניו אחר המבול

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (ט, כ)

וברש"י כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים. לכאורה צריך ביאור אחר המבול כשיצאו מן התיבה מאין היה להם לאכול, הרי כל העולם היה חרב שהמבול בלה את הכל (עיין רש"י לעיל ו, יז), בשלמא בתוך התיבה כתב רש"י לעיל (שם, יח) שהקב"ה כרת עמו ברית על הפירות שלא ירקבו, אבל לאחר שיצאו מנין היה להם לאכול. וצריך לומר דמש"כ רש"י זמורות ויחורי תאנים לאו דוקא הוא, אלא הכניס עמו מכל המינים, וכשיצאו נטע וזרע אותם ונעשה להם נס וצמחו מיד והיה להם לאכול, וכמו דאיתא במדרש רבה (לו, ד) גבי ויטע כרם דבו ביום נטע ובו ביום שתה, ועיין בגור אריה וביפה תאר על המדרש (שם, ג).

בשביעי הקרבנות סי' ל בסופו

בחשיבות מעלת הדלקת נרות בבית הכנסת

וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו באור כשדים (יא, כח)

ברש"י הביא דברי המדרש שאברהם והרן הושלכו לכבשן האש, ועל שם זה נקרא אור כשדים, אור-לשון אש.

הדלקת הנרות – כבוד השכינה

וברמב"ן הביא עוד שאור הוא לשון אש, מן הכתוב (ישעיה כד, טו) על כן באורים כבדו ה' באיי הים שם ה' אלקי ישראל, ואיתא במדרש על כן באורים כבדו ה', במה מכבדין אותו, ר' ייבא בר כהנא אמר באילין פנסיא. הן כגון העששיות שמדליקין בבתי כנסיות בכל מקום אפילו באיי הים לכבוד ה' ע"ש.

ומבואר מכאן חשיבות הענין להדליק נר בבית הכנסת שזהו כבוד ה'.

ועיין שו"ת יכין ובעוז (נכדו של הרשב"ץ, ח"ב סי' יא) שאחר שהביא מפוסקים שמותר להדליק נר בית הכנסת קודם הבדלה, הוסיף וכתב וז"ל, גם אני אומר לפי עניות דעתי הקצרה, ראוי הוא להדליק הנר קודם הבדלה, וסמך לדבר ממה שאמרו חז"ל גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה, כל שכן כבוד המקום הנאמר בו באורים כבדו ה', איזו היא כבוד השכינה ששם שורה להעלות נר המנורה להגדיל אורה עכ"ל.

4

הוקדש לעיני הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לעיני חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
לעיני שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פר' נח תשע"ט

הדלקת הנרות – תועלת לנשמה

עוד מצינו בראשונים (כל בו סי' סח, ואבודרהם סדר תפלת יום הכפורים בסופו) בענין המנהג להדליק נר בבית הכנסת ביום הכפורים שהביאו דברי המדרש אמר הקב"ה הדליק לפני נר שאשמור את נשמתכם שקרויה נר, שנאמר כי נר ה' נשמת אדם, ומבואר שם שיש בזה גם כפרה ונחת רוח לנשמות שבעולם האמת, ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ב או"ח סי' צד) שביאר דמכח כיבוד בית הכנסת בהדלקת נר שהוא כבוד ה', על ידי זה זוכין שהקב"ה שומר את הנשמה, ולכן יש בזה תועלת אף לנשמות שבעולם האמת ששם כבוד ה'.

הדלקת הנרות – זכרון למקדש

ודבר נפלא בענין זה כתב בקדושת לוי (בקדושה שלישית דחנוכה) בהא דאיתא במדרש (הובא ברמב"ן ריש פר' בהעלותך) שבעת חנוכת הנשיאים חלשה דעתו של אהרן שלא הקריב עמהם, אמר לו הקב"ה למשה לך אמור לאהרן לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבת המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל פני המנורה, והקושיא מפורסמת הרי כשחרב בית המקדש אף הנרות בטלו ומהו לעולם, וביאר הרמב"ן דרמזו לנרות דחנוכה דנוהגין לעולם.

אמנם הקדושת לוי כתב דיש לומר דרמזו לנר שבת ובית הכנסת שיש בהם קדושה, והוסיף וכתב דבזמן היונים כשביטלו עבודת בית המקדש, בודאי המשיכו ישראל לקיים מצוה בנרות שבחוץ כגון נר שבת ובית הכנסת, ועלו אלו הנרות למעלה לפני הבורא ברוך הוא, ובהתעורר מצוה זו נעשה לישראל תשועה.

וביאר על דרך משל, לבן שלא ראה את אביו זמן רב, והגיע לחצר אביו ורואה אותו דרך החלונות, והשומרים אין מניחין אותו להכנס אצל אביו, בודאי מתגברים אז הגעגועים זה על זה ביותר כיון שרואים זה את זה, כך בזמן שהיונים ביטלו עבודת בית המקדש ובטלה הדלקת המנורה, כיון שראה הקב"ה שישראל מדליקין נרות שבת ובית הכנסת, לפיכך נכמרו רחמיו על עבודת הנרות ונעשה להם נס בנצחון המלחמה והדלקת הנרות.

ועיין שם עוד שתירץ בזה הקושיא המפורסמת של הבית יוסף למה קבעו חנוכה שמונה ימים, הרי היה שמן להדליק יום אחד, וכתב דיום הראשון הוא על נצחון המלחמה, וקבעו זכר לזה על ידי הדלקת הנרות לפי שבזכות מצות הנרות שהדליקו בחוץ בשבת ובבית הכנסת זכו לנצחון המלחמה, ועיין שם עוד מה שכתב בזה.

פאר הלבנון ח"ג בפתיחה

5

הוקדש לעיני הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
 ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
 נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לעיני חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
 לעיני שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

לרפ"ש, להנצחה ולהצלחה, ניתן
 לתרום להוצאת העלון
 מוסדות זרע ברוך ת"ד 2093 צפת
zera.berach@gmail.com

לתרומה מאובטחת באשראי לחץ כאן